

נייר עמדה

הצעת חוק הזכות לעבודה בישיבה (תיקון – תנאי המאבטחים), התשע"ו-2016

מבוא

רבים מהמאבטחים הם עובדי קבלן, והיחס אליהם בהתאם. רבים מהם עובדים ללא תנאים מתאימים, ללא עמדות אבטחה ראויות, חשופים לגשם ולקור בחורף, ולשמש הקופחת בקיץ. אין להם גישה למים וחשמל וכפי שנחשף לאחרונה, חלקם אינם רשאים לאכול בחדר האוכל הכללי יחד עם שאר העובדים. הצעת החוק של חברת הכנסת יוליה מלינובסקי מבקשת לשנות את המצב, ולהסדיר בחקיקה את התנאים הפיסיים שהמעסיק נדרש לספק להם. בכללם, עמדת אבטחה עם מזגן, ביגוד מתאים, ומי שתיה.

נייר עמדה זה מציג את המבט היהודי ביחס להצעת חוק זו.

מבט יהודי

- 1. זכויות העובד במשפט העברי – המשפט העברי אינו מקנה, כמעט, שום זכות מהותית לפועל. אין שכר מינימום, הגדרה של שעות עבודה וכיו"ב. . מרבית תנאי העבודה הם עניין להסכמה בין המעסיק לעובד, ובהעדר סיכום ברור בין הצדדים, הכלל הקובע הוא 'הכול כמנהג המדינה'¹.**
- 2. מתן זכויות לעובד בדומה לעבד עברי – בניגוד לפועל, שתנאי עבודתו הם עניין להסכם בין המעביד והעובד, לגבי עבד עברי ישנן דרישות הלכתיות רבות המופנות כלפי בעליו. כך מתאר הרמב"ם את החובות המוטלות על אדונו של העבד העברי: "כל עבד עברי... חייב האדון להשוותן לו במאכל ובמשקה בכסות ובמדור... שלא תהא אתה אוכל פת נקי והוא אוכל פת קיבר... אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי התבן... מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו". (הלכות עבדים ט, א)** חלק מהפוסקים רואים בזכויות אלו קווים מנחים גם ביחס לעובדים שכירים, ולכן יש ערך וחשיבות בחקיקה הדואגת לזכויות העובדים².
- 3. מתן זכויות לעובדים מוחלשים – בתלמוד (בבא מציעא פג.) מסופר על אחד האמוראים שחייב את המעסיק לשלם לעובדים את שכרם, למרות שהעובדים שברו את כליו. הנימוק שהוזכר בגמרא הוא הפסוק במשלי (ב, כ): "למען תלך בדרך טובים וְאַרְחוֹת צְדִיקִים תִּשְׁמֹר". מכאן למד הרב עוזיאל³ כי "חובת בעל הבית היא שלא להתנהג עם פועליו ופקידיו במדת דין קפדנית, אלא להיפך בעין יפה ולב נדיב ולקיים בעצמו למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמור". וודאי שהדברים נכונים במיוחד ביחס לעובדים מוחלשים.**
- 4. הכרת הטוב כלפי מי שמסכנים את נפשם עבורנו – הכרת הטוב היא ערך בסיסי ומהותי ביהדות⁴. המאבטחים מסכנים את נפשם עבורנו, ולכן מערכת היחסים שלנו איתה יכולה להיקבע על פי כללי המסחר הרגילים. כמו לגבי כל פועל. יש לנו מחויבות להיטיב עמם, כנגד הטובה שהם עושים עמנו⁵. ועל כן, בלי קשר לתנאי עבודתם של עובדים אחרים, תנאי עבודתם של מאבטחים צריכים להיות לכל הפחות ראויים וסבירים, ולבטא את ההערכה שאנו רוחשים לעבודתם.**

לסיכום: רבני צהר תומכים בהצעת החוק של יוליה מלינובסקי, למתן תנאי עבודה בסיסיים לכל עובד, ובפרט למאבטחים ושאר העובדים המוחלשים.

¹ בבא מציעא פג.; שו"ע חו"מ שלא.

² אחת מחובות האדון ביחס לעבד עברי היא מצוות הענקה. התורה (דברים טו, יד) דורשת מהאדון לתת לעבד סכום כסף כאשר העבד יוצא ממנו לחירות. בספר החינוך (מצווה תפב) נכתב: " ונוהגת מצוה זו בזכרים ונקבות בזמן הבית, שאין דין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, כמו שכתבתי במה שקדם [מצוה מ"ב], ומכל מקום אף בזמן הזה ישמע חכם ויוסף לקח, שאם שכר אחד מבני ישראל ועבדו זמן מרובה או אפילו מועט שיעניק לו בצאתו מעמו מאשר ברכו השם". כלומר, המצווה נוהגת מן הדין רק בעבד עברי ממש, אבל גם בזמן הזה, אדם ששוכר פועל צריך לנהוג באותה דרך.

דברי ספר החינוך שימשו בסיס לקביעה של בית הדין האזורי בירושלים (פד"ר כרך ד עמ' 126 ואילך) שהחוק מחייב לתת לכל עובד פיצויי פיטורין (שם עמ' 129). באותו אופן יש לומר, כי על פי רוח ההלכה ראויה גם חקיקה נוספת המקנה זכויות בסיסיות לעובדים.

³ שו"ת פסקי עוזיאל בשאלות הזמן סימן מו.

⁴ אף שדומה שאין צורך להכביר מילים בעניין זה, נציין כי לדברי מדרש הגדול (שמות ח): "כל הכופר בטובתו של חברו לבסוף כופר בטובתו של מקום", ולדבריו של בעל חובות הלבבות (שער עבודת האלקים): " כי מן הידוע אצלנו, כי כל מטיב אלינו, אנו חייבים להודות לו כפי כוונתו להועיל לנו". וכן במקורות רבים מספור במקרא ובחז"ל.

⁵ מצינו כמה התייחסויות ספציפיות לחובה להיטיב עם מי שהגן עלינו. כך אומר המדרש (: "אמר לו [=הקב"ה למשה]: "היכן מצרים שותים" אמר לו [משה]: מנילוס. אמר לו: הפוך אותו לדם. אמר לו: איני יכול להפכו. יש אדם שותה מן הבאר משליך אבן לתוכה?! ... למה לא הכה אותו משה אמר נשלכתי לתוכו ולא הזיקני ובשביל כן הכהו אהרן". שמות רבה כ, א) בדומה לכך מסביר המדרש, מדוע משה לא מוביל את הצבא בעצמו למלחמה במדין לאחר שנצטווה על כך: " אמר הקדוש ברוך הוא למשה נקם נקמת אתה בעצמך והוא משלח את אחרים?! אלא מפני שנתגדל בארץ מדין אמר אינו בדין שאני מצר למי שעשה בי טובה". (במדבר רבה כב, ד)